

PROGRAME DE CATALOGARE ONLINE ÎN BȘ USARB

ONLINE CATALOGING PROGRAMS IN SLUSARB

Varvara GANEA

Abstract: *It is a small study related to the presentation of the library software that the USARB Scientific Library has implemented for the creation of the online catalog.*

Keywords: *cataloging, online catalog, library software, information technologies*

1. **Catalogare** – procesul de elaborare a descrierilor catalografice ale documentelor și orânduirea lor conform unor principii standardizate, la care se adaugă administrarea catalogului. (Regneală, M. *Dicționar explicativ de biblioteconomie și știința informării*. Vol. 1, 2001, p. 107)
2. **Catalog online** – baza de date de înregistrări bibliografice care descrie de obicei colecția unei biblioteci sau a unei rețele de biblioteci. (*Standard Moldovean SM ISO 2789:2015. Informare și documentare. Statistici internaționale de bibliotecă : Aprobate prin hotărârea INS nr.470 din 26.01.2015. Înlocuiește SM ISO 2789:2014*. Chișinău, 2015, p. 12)

Repere istorice

Cataloagele de bibliotecă au apărut odată cu primele încercări de constituire a instrumentelor de organizare și regăsire a datelor cu caracter bibliografic.

Sistemele de catalogare biblioteconomică inventate și folosite de-a lungul timpului, demonstrează interesul pentru construcția unor instrumente de stocare, organizare a informațiilor referitoare la colecțiile bibliotecilor. Aceste încercări au trecut printr-un proces constant de revizuire și actualizare, de la primele norme stabilite de Sir Anthony Panizzi (1839) sau Charles Ami Cutter (1876) etc.

Ulterior, Regulile de catalogare au trecut Declarația de Principii – cunoscută sub numele Principiile de la Paris, aprobată de Conferința Internațională asupra Principiilor de Catalogare din 1961. Scopul acesteia a fost acela de a servi drept bază pentru standardizarea internațională a catalogării. Cele mai multe coduri de catalogare elaborate în lume au urmat strict Principiile, sau cel puțin în mare măsură.

Mai apoi, IFLA a făcut efortul de a adapta Principiile de la Paris la obiectivele aplicabile în cataloagele online de bibliotecă. Noile principii înlocuiesc și largesc sfera Principiilor de la Paris de la simple lucrări textuale la toate tipurile de materiale și de la simpla alegere și formă a intrării la toate aspectele datelor bibliografice și de autoritate utilizate în cataloagele de bibliotecă.

În 2009 IFLA a realizat o nouă Declarație de principii bazate pe modelele conceptual ale FRBR și FRAD, aplicabile cataloagelor online de bibliotecă și nu numai acestora. Versiunea curentă a fost revizuită și actualizată în 2014 și 2015 și aprobată în 2016: *Ediția din 2016 ia în considerare noi categorii de utilizatori, mediul cu acces deschis, interoperabilitatea și accesibilitatea datelor, caracteristicile instrumentelor de regăsire și schimbarea semnificativă a comportamentului utilizatorului în general.*

În biblioteci au fost automatizate în special operațiile bazate pe catalogare și împrumut, constituind principalele centre de experimentare a noilor tehnologii. Încercările de catalogare automată au debutat în anul 1952 la Biblioteca Publică din Los Angeles (catalogoagele obținute prezentând unele neajunsuri), iar cea dintâi bibliografie națională curentă a fost întocmită cu ajutorul calculatorului în 1966. Ulterior, timp de câteva decenii, calculatorul s-a introdus treptat, bibliotecarii dobândind o anumită experiență la mânuirea lui. În deceniile șapte și opt numărul bibliotecilor care au preluat calculatorul a crescut simțitor, la ora actuală aproximativ toate țările din lume îl folosesc. România îl folosește din 1976, la Institutul de Petrol și Gaze din Ploiești, iar Biblioteca Națională din București, din anul 1979, Biblioteca Națională din Chișinău din anul 1989.

La Biblioteca Științifică USARB asigurarea accesului la resursele informaționale naționale și internaționale a devenit posibilă grație Fundației SOROS – Moldova. Astfel, în 1989, începe procesul de informatizare prin procurarea sistemului AIBS MARC. Acest format a apărut în 1967, odată cu elaborarea formatului de tip MARC (Machine-Readable Cataloging) de către Biblioteca Congresului Statelor Unite ale Americii (Library of Congress). În traducere liberă, MARC înseamnă format pentru catalogarea pe suporturi citibile pe calculator. Aici se stabilesc etichetele câmpurilor, indicatori și indentificatorii ce descriu o înregistrare bibliografică.

La începutul anilor '90, Catalogul electronic a existat în formatul MARC și tot atunci au fost create premisele desfășurării viitorului proiect de informatizare a bibliotecii. La finele anului 1999 urmează informatizarea Bibliotecii cu implementarea Soft-ului integrat de Bibliotecă TINLIB-280. Ulterior a fost implementată versiunea softului TINLIB 380. Evoluția informatizării Bibliotecii Științifice a început prin testarea/aplicarea versiunii - 410 TINLIB, prin elaborarea a mai multe programe aplicative (OPAC, achiziție, circulație, controlul serialelor, modul specializat pentru birouri de documentare...) și desigur - expunerea Catalogului electronic online. Implementarea acestei versiunii a programului TinLib este o versiune stabilă, cu un program de asistență efectiv mai avansat, cu autoadministrare și îmbunătățiri ale modulelor Publicații Seriale și Circulație - catalogarea publicațiilor AV în volume, legarea pentru publicațiile seriale; obținerea fișei topografice (tastarea Nr. de inventar). A fost început lucrul cu atașare a documentelor full text Biblioteca Digitală la baza de date TINLIB cu posibilitatea căutării și citirii în Web Opac.

O nouă generație a Bibliotecii a fost implementarea și dezvoltarea modulului TinRead (The Information for Navigator for Readers). În 2005 - Biblioteca Științifică achiziționează modulul de program TinRead (catalog online a bazei de date locală importat în Postges SQL). Programul asigură deschiderea catalogului cu browserul Internet Explorer, acces nelimitat WebOpac, posibilități de conectare la elemente ale bazelor de date multimedia.

În 2006 sunt expuse bazele de date full-text a Patrimoniului USARB cu genericul Universitaria (cursuri, prelegeri, programe etc.) în Catalogul online TinRead. Scopul

sistemului TinREAD era de a permite bibliotecii să-și servească cât mai eficient utilizatorii.

Avantajele TinRead:

- viteză de reacție a bibliotecii, comparativ cu ceilalți actori ai societății informaționale
- este o componentă importantă a imaginii instituției bibliotecare
- este un sistem complet, care are implementate toate componentele tradiționale necesare susținerii unei activități de bibliotecă bazată pe suport tehnologic informațional
- are o bază funcțională solidă și stabilă

În 2007 are loc relansarea Paginii Web: <http://libruniv.usarb.md/> într-o nouă versiune, care continua să insereze diverse informații, asigură accesul la Catalogul online al Bibliotecii.

Catalogul online nu este doar o tendință nouă în lumea biblioteconomiei, ci mai mult o necesitate, cerința acestuia făcându-se simțită odată cu avansarea tehnologiei informaționale. Tocmai împletirea acestor trei domenii diferite: calculator (domeniul IT), internet și biblioteconomia fac posibilă realizarea catalogului online. Catalogul online este o realizare, o adevărată provocare de abordat pentru specialiști.

În 2013 a fost inițiat Proiectul MISISQ (Servicii Informaționale Moderne pentru Îmbunătățirea Calității Studiilor), coordonat de partenerii de la Biblioteca Universității de Științe Medicale din Kaunas, Lituania. Obiectivul principal al acestui proiect era crearea catalogului unic partajat prin implementarea softului ALEPH.

Programul ALEPH este un sistem online, complet integrat, foarte flexibil și care poate fi adaptat ușor cerințelor specifice bibliotecii ce utilizează sistemul. Suportă standarde bibliografice MARC și are posibilități de gestiune a mai multor baze de date independente. Programul oferă toate modelele necesare activității din bibliotecă. Bazele de date sunt foarte bine protejate și se poate afla cu ușurință cine și când a făcut vreo modificare. Din modulele programului fac parte: OPAC, Catalogare, Modulul de căutare, Întreținerea fișierelor de autoritate, Achiziție, Circulație, Seriale etc. Toate modulele sunt accesibile și pot fi utilizate în funcție de capacitatea de adaptare și eforturile fiecărei biblioteci. De exemplu:

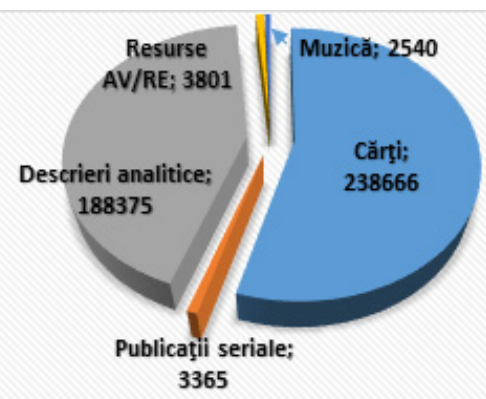
- Modulul flexibil de *Catalogare* oferă instituțiilor posibilitatea de a alege machete standard de catalogare oferite de ALEPH sau de a crea propriile versiuni, adaptate nevoilor instituției.
- Ușor de utilizat, sofisticatul *OPAC* (Open Public Access Catalog) - catalogul cu acces public deschis accesibil prin web - este poarta de acces a utilizatorilor la sistemul Aleph. Interfața web poate fi ușor adaptată, fără efort, de către bibliotecă, după nevoile sale și pentru a reflecta imaginea acesteia.
- Modulul de *Achiziție/Seriale* face ca operațiile de comandă, facturare, reclamare și recepție a materialelor să fie ușoare și eficiente. Funcția *Seriale* oferă bibliotecarilor acces atât la datele bibliografice și de stoc, cât și la informațiile despre comenzi, fonduri și furnizori.
- Modulul de *Circulație* al Aleph-ului, flexibil și comprehensiv suportă o gamă nesfârșită de profile ale politicii de circulație.

Catalogul electronic al Bibliotecii Științifice USARB conține 436 747 (ALEPH) de înregistrări bibliografice. <http://primo.libuniv.md/>

Furnizarea informației documentelor tipărite, electronice, digitale, locale și globale se efectuează cu ajutorul platformei PRIMO Ex Libris.

PRIMO oferă un spectru larg de puncte de acces ori de câte ori o doresc utilizatorii și de oriunde se află. Prin încorporarea serviciilor Primo în platformele instituționale, precum site-urile web și sistemele e-learning, bibliotecile cresc accesibilitatea colecțiilor și utilizarea lor. PRIMO poate fi integrat în infrastructura de informații existentă a instituțiilor academice pentru a le permite acestora să deservească cât mai bine comunitățile lor de utilizatori.

În PRIMO sunt integrate cataloagele electronice a șapte biblioteci universitare partenerare în proiect, precum și o gamă largă de resurse externe, printre care menționăm: bazele de date EBSCO, SpringerLink.

Trăsăturile esențiale ale cataloagelor online:

- **Operabilitatea** - Aceasta înseamnă că, funcționând în mediul virtual, cataloagele de bibliotecă trebuie să fie:
- **Flexibile**: componentele adaptabile la orice tip sau mărime de instituție bibliotecară;
- **Ușor de utilizat**: modul de lucru și interfața cresc eficiența personalului și extind experiența utilizatorilor;
- **Deschise**: se bazează pe ultimele standarde din domeniu, oferind ce e mai nou în partajarea resurselor, conectivitatea completă, interacțiunea cu alte sisteme și baze de date;
- **Multilingve**: utilizatorul poate comunica cu sistemul prin interfețe în limba dorită, bibliotecile pot crea interfețe în noi limbi.
- **Integrabilitatea** - cataloage care au capacitatea de a se integra în sisteme de date diferite, de a face schimb de informații și date fără prea mare efort din partea fiecărui sistem.

Concluzii

Secolul XXI este secolul creativității și inovării. Este greu de imaginat o bibliotecă lucrând eficient fără a utiliza tehnologiile de informare și comunicare. Integrându-se aceste două, oferă

mari posibilități de a etala utilizatorilor servicii noi pe căi inovatoare. Biblioteca este într-un proces continuu de a acumula, stoca, organiza și de a furniza informații, servicii modernizate utilizatorilor săi. Biblioteca are o misiune specială în servirea unei societăți digitale. Pentru a contribui la dezvoltarea învățământului universitar prin satisfacerea deplină a necesităților informaționale complexe ale studenților, cadrelor

didactice, cercetătorilor și altor categorii de utilizatori, Biblioteca Științifică USARB trebuie să facă eforturi considerabile pentru a propune utilizatorilor resurse și servicii care să-i impresioneze și, în același timp, să nu afecteze misiunea și valorile esențiale ale bibliotecii.

Biblioteca dispune de instrumente performante pentru ordonarea și organizarea informațiilor în spiritul noilor tehnologii informaționale. Acestea sunt soft-urile integrate de bibliotecă ce permit realizarea tuturor proceselor tradiționale de bibliotecă în regim automatizat, prin exploatarea modulelor diverse, destinate executării tuturor activităților unei instituții bibliotecare, soft-urile de bibliotecă ce permit integrarea mai multor biblioteci în sisteme informaționale unitare după modelul cataloagelor colective tradiționale, doar că primele au avantajul unui regim de acces informatizat pentru un spectru larg de utilizatori.

Reacția rapidă și flexibilă la tendințele de dezvoltare a societății, selectarea și studierea celor mai promițătoare tendințe, studierea necesităților diferitor categorii de beneficiari ai Bibliotecii, analiza cererii de noi servicii și produse pentru utilizatori – toate acestea permit Bibliotecii să păstreze poziția de lider în domeniul de activitate.

Referințe bibliografice:

1. *Declarația de Principii Internaționale de Catalogare(ICP) = IFLA Cataloguing Principles: Statement of International Cataloguing Principles (ICP)* (traducere) [online] [citat 02.11.2020]. Disponibil: https://www.ifla.org/files/assets/cataloguing/icp/icp_2016-ro.pdf.
2. BANCIU, Doina, MICHEL, Jean. *Sisteme de automatizare și documentare*. București, Editura Tehnică, 1997, pp. 2-7.
3. CURTA, Olimpia. *Tehnologiile informării și comunicării. Suport de curs*. Cluj-Napoca, Editura Argonaut, 2000, p. 84.
4. AGACHE, Catinca. *Biblioteconomie– valori tradiționale și moderne*. Iași, Editura Vasiliana '98, 2007, p. 115.
5. CORAVU, Robert, REGNEALĂ, Mircea. *Ghid de informatizare a bibliotecilor mici și mijlocii, traducere și adaptare din limba franceză*. București: Editura Ex Ponto, 2000, p. 6.
6. GOIAN, Natalia, TULBURE, Olga. Softuri de bibliotecă utilizate în bibliotecile din Republica Moldova. In: *Biblio Polis* [online]. 2013, Vol. 49, nr. 3 [citat 24.10.2020]. Disponibil: <http://bibliopolis.hasdeu.md/?bpa=2244>.
7. MIHALUȚA, Lina. Catalogarea în contextul integrării bibliotecilor moderne. În: *Magazin bibliologic*. 2005, nr.3/4, pp. 70-72. ISSN 1857-1476.
8. MIHALUȚA, Lina, CUCU, Adela. Catalogarea de la TINLIB la ALEPH. In: *Magazin bibliologic*, 2016, nr 1-4, pp. 36-40. ISSN 1857-1476.
9. MOLDOVAN, Liliana. *Cataloagele de bibliotecă: surse de informare și studiu pentru comunicare on line* [citat 30.10.2020]. Disponibil: www.researchgate.net/publication/312585291
10. RETIȘAN, Claudiu. Software pentru biblioteci (II). In: *Biblioteca* [online]. 2000, nr.1, pp. 14-15.
11. *Software de bibliotecă*. [citat 30.10.2020]. Disponibil: <https://www.rasfoiesc.com/educatie/literatura/SOFTWARE-DE-BIBLIOTECA28.php>.